

Bij LeA Uitgevers is in mei 2025 het boek *AI in de rechtspraak: een balans* van mr. Flip Petillion verschenen.

Artificiële Intelligentie dringt steeds dieper door in de juridische praktijk in de brede zin van het woord.

Van documentanalyse tot besluitvorming: de mogelijkheden lijken eindeloos. Maar wat betekent dat voor juristen, advocaten, rechters en arbiters? Hoe vinden we de juiste balans tussen technologische innovatie en het respect voor fundamentele rechtsbeginselen?

Dit essay is een verkenning, een denkproces, een poging om de impact van AI op de rechtspraak te begrijpen. Met een kritische en open blik onderzoekt Flip Petillion niet alleen de mogelijkheden, maar ook de risico's en onzekerheden. Niet om voorschriften te geven – al doet hij tal van suggesties – maar om de alertheid te bestendigen over wat verantwoord gebruik van AI in juridische dienstverlening betekent.

LeA Uitgevers interviewde mr. Flip Petillion naar aanleiding van deze publicatie.

De digitale revolutie die AI is, brengt fundamentele veranderingen teweeg in de uitvoering van juridische dienstverlening. Wat is vooreerst uw visie inzake deze nieuwe ontwikkelingen?

AI domineert momenteel vele debatten. Deze digitale revolutie brengt fundamentele veranderingen teweeg in de uitvoering van juridische dienstverlening. Waar eerdere technologieën zich richtten op het creëren, vermenigvuldigen, verzenden en verspreiden van teksten, gaan moderne AI-toepassingen verder. Ze stellen juristen in staat realltime data te analyseren, complexe documenten samen te stellen en strategische inzichten te verkrijgen op basis van patronen die voorheen moeilijk of moeizamer waarneembaar waren. AI versterkt traditionele functies en stelt juristen in staat zich te richten op kerntaken die menselijke expertise vereisen.

Maar het is belangrijk te onderkennen dat AI in juridische dienstverlening slechts zinvol is wanneer juristen ze op een doordachte en verantwoorde manier inzetten. Het blijft een hybride samenwerking, waarbij menselijke intelligentie en kunstmatige intelligentie elkaar versterken. AI kan grote hoeveelheden data analyseren en suggesties doen, maar het is uiteindelijk de jurist die betekenis geeft aan deze inzichten, ze vertaalt naar de context van een zaak en de ethische grenzen bewaakt. AI kan op verschillende manieren worden ingezet, maar moet correct worden gebruikt. Een treffende metafoor is

die van een Zwitsers zakmes: een veelzijdig en nuttig instrument, maar alleen effectief in de handen van iemand die weet hoe en wanneer hij het moet gebruiken. Net zoals een zakmes geen vakman vervangt, vervangt AI geen jurist, rechter of arbiter. Het blijft een hulpmiddel dat intelligent en doordacht moet worden ingezet, met respect voor de kernwaarden van de rechtspraak en de ethische verantwoordelijkheden die ermee gepaard gaan. Zonder de kritische blik, het empathisch vermogen en de creativiteit van de mens blijft AI slechts een krachtig, maar passief instrument. Deze samenwerking is vergelijkbaar met die tussen een piloot en de automatische piloot in een vliegtuig: AI kan bepaalde taken efficiënt uitvoeren, maar de piloot blijft verantwoordelijk voor de uiteindelijke controle en besluitvorming.

De ware kracht van deze hybride aanpak ligt in het feit dat juristen AI niet alleen gebruiken, maar haar waarde actief optimaliseren binnen de rechtspraak.

AI in de rechtspraak

Essayⁿ

Flip Petillion

mei 2025

paperback | 184 pp.

ISBN 978-94-646-6281-8

50 euro

Welke voordelen, maar ook welke risico's kan AI volgens u bieden aan de hedendaagse jurist?

AI biedt aanzienlijke voordelen: ze kan repetitieve taken automatiseren, zoals het opstellen van standaarddocumenten, en relevante gegevens uit omvangrijke dossiers filteren. Bovendien kan AI de kwaliteit van juridische documenten verhogen door datasets te analyseren, samen te vatten en inconsistenties te detecteren.

Voor juristen biedt AI de kans om sneller toegang te krijgen tot kernelementen in jurisprudentie en om complexe casussen vanuit verschillende invalshoeken te analyseren. Toch zijn er ook uitdagingen. Ethiek en regelgeving spelen een cruciale rol in de toepassing van AI. De ondoorzichtigheid van sommige AI-modellen kan leiden tot onzekerheid over de totstandkoming van een besluit, wat vragen oproept over verantwoordingsplicht en betrouwbaarheid. Dit wantrouwen groeit wanneer AI overtuigend ogende, maar feitelijk onjuiste of 'verzonnen' informatie genereert. Daarnaast kunnen vooroordelen in datasets tot discriminerende uitkomsten leiden, met juridische en maatschappelijke implicaties.

Kunt u kort de inhoud van uw boek toelichten?

Mijn boek onderzoekt de technische en digitale evoluties van de afgelopen decennia, met AI als jongste culminatiepunt.

Het richt zich op de impact van AI op dossierbeheer en geschillenbeslechting en trekt lessen uit eerdere technologische en niet-technologische uitdagingen.

Daarnaast biedt het een analyse van bestaande regelgeving rond AI, onderzoekt het mogelijke hiaten in wetgeving en ethische kaders, en doet het aanbevelingen voor het verantwoord gebruik van AI in de rechtspraak. Technologische ontwikkelingen gaan snel; terwijl u dit leest, zijn mogelijk nieuwe AI-toepassingen beschikbaar.

Toch blijven de fundamentele vragen die dit boek behandelt, relevant. Moeten we transparantie in het gebruik van AI waarborgen en zo ja, hoe? Hoe vermijden we vooroordelen? En hoe ontwikkelen we beleidslijnen die innovatie bevorderen zonder essentiële rechtsbeginselen te ondermijnen? De komst van AI markeert een nieuw tijdperk in de rechtspraak, maar vraagt om een zorgvuldige benadering. Dit boek benadrukt dat technologie een hulpmiddel is, geen vervanging van menselijke expertise. Alleen door kritisch te reflecteren op de impact van AI kunnen juristen deze technologie effectief inzetten zonder kernwaarden zoals rechtvaardigheid, gelijkheid, een eerlijk proces en de rechtsstaat in gevaar te brengen.

De toekomst van de rechtspraak ligt in de balans tussen technologische vooruitgang en respect voor de fundamentele principes die het rechtssysteem ondersteunen. Dit boek wil die balans helpen vinden.

Waarom hanteert u specifiek de benaming 'essay'?

Mijn boek is inderdaad voor mij een essay dat discussie wil stimuleren, zonder de pretentie de ultieme waarheid in pacht te hebben. Het is geen definitieve handleiding, maar een essay in de ware zin van het woord: een poging, een verkenning, een reflectie op hoe AI in juridische dienstverlening kan worden ingezet. De exponentiële n verwijst niet alleen naar het feit dat dit een experimenteel onderzoek is vanuit meerdere invalshoeken, maar ook naar de gedachte dat AI niet alleen technisch, maar ook juridisch en ethisch kritisch moet worden bekeken. Ik ken AI niet door en door. Ik heb zelf nog onvoldoende ervaring met AI in de rechtspraak. Maar ik ben ervan overtuigd dat AI een technologie is die we moeten proberen, uittesten en kritisch bevragen om haar mogelijkheden en beperkingen in de praktijk te begrijpen.

Dit boek is een eerste stap in dat proces. Ik citeer hier graag Peter Venmans uit zijn prachtige boek *Discretie*. Hij verwoordt het als volgt: “In een essay wordt iets gepoogd – naar het Franse werkwoord *essayer*, dat ‘proberen’ betekent. Het essay is dus een schrijfexperiment. Het presenteert geen resultaat van een uitputtend onderzoek maar probeert het denkproces zelf weer te geven.”

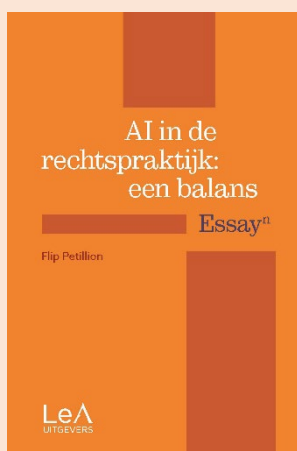
Mijn vertrouwen in de perfectie van AI en Gen AI is net zo gering als mijn geloof in de volmaakte mens. Tijdens een recente discussie over AI merkte ik op hoe sommigen enthousiast waren, terwijl anderen AI fel bekritiseerden met het argument dat “AI nooit perfect kan zijn en we nooit volledig zullen begrijpen hoe het tot bepaalde resultaten komt”.

Het is de realiteit dat we AI niet zomaar kunnen negeren en wie nu wacht, loopt achter. Maar wie blind springt, riskeert zich te laten leiden door algoritmes zonder te

begrijpen hoe ze werken. We kunnen het ons dus niet permitteren om niets te doen, maar we weten ook niet exact wat de juiste aanpak is. De enige weg vooruit is experimenteren en bijsturen en AI in de rechtspraak te testen: gebruiken om contracten op te stellen, analyses te versnellen en data te verwerken. We moeten evalueren wat werkt en wat niet en AI mag niet blindelings gevolgd worden, maar moet juridisch en ethisch gecontroleerd blijven.

We moeten het gebruik van AI niet dicteren vanuit angst of rigiditeit, maar de praktijk moet bepalen wat echt waarde toevoegt. AI zal heus geen einde maken aan de rechtspraak, maar de manier waarop we AI gebruiken, zal bepalen hoe de rechtspraak evolueert.

Zoals gezegd: het is een essay. In meerdere opzichten.

AI in de rechtspraak Essayⁿ

Flip Petillion

mei 2025

paperback | 184 pp.

ISBN 978-94-646-6281-8

50 euro